

ALTERNATIVNI EKONOMSKI SUSTAVI

Ishodi učenja

1. Razlikovati ekonomske sustave
2. Prepoznati običaje svoga kraja
3. Opisati razliku između gospodarstva S. Koreje i Njemačke

Uvodna motivacija – pitanja za razmišljanje

- Prisjetite se pojma društvenog uređenja iz povijesti.
- Koja su društvena uređenja karakteristična za 20. stoljeće?

Ekonomski ili gospodarski sustavi

- važni za razvoj ekonomije

PRIMJER: svakodnevno se susrećete s nizom pitanja vezanih za ekonomiju. Odluka kako ćete danas otići u školu pješice, biciklom ili nekim drugim prijevoznim sredstvom – upravo je vaša ekonomska odluka. Izbor vašeg zanimanja također je jedna od ekonomskih odluka. O tome u kojem društvu živite i kojem ekonomskom sustavu ono pripada ovisi kao ćete donositi svoje životne i poslovne odluke.

Ekonomski sustav

- međusoban utjecaj pravila, običaja i institucija koje ga provode radi davanja odgovora na temeljna ekonomska pitanja
- razvoj snaga, odnosa – nastaju različiti ekonomski sustavi
- bogato – siromašno
- gospodarstva: običajna ili tradicijska, komandna, tržišna, mješovita

Dva načina organiziranja gospodarstva

1. vlada

2. tržište

Običajni ili tradicijski gospodarski sustav

- utjecaj tradicije u pojedinim zemljama
  - veći u nerazvijenijim zemljama
  - manji u razvijenijim zemljama
- njeguju se stari običaji, npr. proizvodnja tradicijskih proizvoda

- **PRIMJER**

- u Slavoniji se na specifičan i jedinstven način proizvodi slavonski domaći kulen i slavonska šljivovica, na otoku Pagu tradicionalno se proizvodi paški sir i paški baškotin, u drniškome kraju poznat je drniški pršut, a slično je i u ostalim hrvatskim krajevima

Komandni gospodarski sustav ili naredbodavno gospodarstvo

- socijalističke zemlje – država odlučuje o temeljnim ekonomskim pitanjima
- država donosi važne odluke o:
  - a) proizvodnji
  - b) potrošnji
  - c) raspodjeli
  - d) razmjeni

Obilježja komandnog gospodarstva

DRŽAVNO VLASNIŠTVO

- država posjeduje većinu proizvodnih resursa (zemlju i kapital – npr. industrija, trgovina, hotelijerstvo)

DRŽAVNO UPRAVLJANJE GOSPODARSTVOM

- država posjeduje i usmjerava poslovanja (npr. tvornice, trgovine, hoteli)

Obilježja komandnog gospodarstva

UTJECAJ DRŽAVE NA ZAPOŠLJAVANJE

- država - poslodavac većini radnika
  - propisuje način obavljanja posla
(radnicima u tvornicama, osoblju u hotelima)

DRŽAVNA ALOKACIJA RESURSA

- država odlučuje kako ukupnu proizvodnju podijeliti na različitu robu i usluge
(odlučuje o strukturi proizvodnje)

Centralno-planski gospodarski sustav

- centralno-planska institucija – temeljna ekonomska pitanja: što proizvoditi, kako, za koga
- takvo gospodarstvo - mali broj zemalja
  - socijalističke države (Kuba, Kina, Laos, Vijetnam, Sjeverna Koreja)
- socijalistička ekonomija – bivša Jugoslavija, Mađarska, Čehoslovačka, Poljska, Rumunjska, Bugarska, Istočna Njemačka i Sovjetski Savez

Tržišni gospodarski sustav

- oblik ekonomske organizacije društva
- tržište određuje temeljna ekonomska pitanja – što proizvoditi, kako, za koga

Ponuda - potražnja

1. ponuda

- pojedinac, poslovna organizacija
- nude određene proizvode i usluge na tržištu
- donošenje poslovne odluke – poduzetnik

2. potražnja

- pojedinac, poslovna organizacija
- trebaju dobra za zadovoljenje potreba potrošnje ili proizvodnje

Ponuda - potražnja

- POJEDINAC
  - troši vlastite dohotke
  - kupnja proizvoda – najveća korist i zadovoljavanje potreba
- POSLOVNA ORGANIZACIJA
  - pribavlja proizvode = poslovna potrošnja

Obilježja tržišnog gospodarstva

- poslovne organizacije, pojedinci – donose glavne odluke
- sustavi, cijena tržišta dobiti i gubitka – što, kako i za koga proizvoditi
- poslovne organizacije - proizvodnja dobra (najveća dobit)
- potrošnja – odluka pojedinca
- gospodarstvo „*Laissez-faire*” – najbolje usklađuju pojedinačni i opći interes društva

Uloga države u tržišnom gospodarstvu

- VOJSKA – obrana od vanjskih osvajača
- POLICIJA – održavanje unutarnjeg reda i mira
- SUDSTVO – održavanje pravnog sustava
- UPRAVA – određivanje carina, poreza, pristojbi
- JAVNE POTREBE – socijalna skrb, zdravstvena zaštita ljudi

Mješoviti gospodarski sustav

- suvremena društva nisu čisto tržišno gospodarstvo ili komandno gospodarstvo
- sva društva su mješovita gospodarstva s elementima jednoga ili drugoga ekonomskog sustava

Zadatak za individualni rad

1. Izraditi prezentaciju u PowerPointu na temu: Običaji u mojem kraju
– prezentacija treba sadržavati najmanje 5 slajdova
2. Istražiti i zapisati u digitalne bilježnice o gospodarstvu Sjeverne Koreje
3. Istražiti i zapisati u digitalne bilježnice o gospodarstvu Njemačke

Izvori:

1. Jošić, J. i dr. 2019. Osnove ekonomije 1. Školska knjiga. Zagreb.
2. Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. 2010. Ekonomija. MATE. Zagreb.